

До протоколу № 192
від 19 листопада 2025 року

РІШЕННЯ

Про стан і проблеми процесу підручникотворення у 2023-2026 роках

Забезпеченість закладів освіти підручниками протягом усього освітнього процесу, їх належна якість є необхідними умовами для досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених відповідним Державним стандартом освіти. Своєчасність доставки підручників/посібників до закладів освіти, до початку навчального року, їх якість залежить від ефективно налагодженого процесу підручникотворення.

Відтак, *Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (далі – Комітет) постійно у порядку здійснення контрольних функцій на своїх засіданнях приділяє увагу моніторингу, аналізу проблем забезпечення підручниками та посібниками закладів загальної середньої освіти, у тому числі порушення строків доставки підручників за закладів освіти, наголошує на системних проблемах, які виникають під час різних етапів процесу підручникотворення та необхідності їх удосконалення. Зокрема, ці питання були порушені на 13 засіданнях Комітету, починаючи з червня 2022 року.*

Враховуючи вищезазначене та відповідно до статті 14 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» щодо контрольних функцій комітетів, аналізу практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 19 листопада 2025 року (протокол № 192) на своєму засіданні розглянув стан та проблеми процесу підручникотворення у 2023-2026 роках. Метою розгляду зазначеного питання є аналіз та актуалізація проблем, які виникають у зв'язку з реалізацією процесу підручникотворення, а саме:

несвоєчасна доставки підручників та посібників до закладів загальної середньої освіти у 2023-2025 роках, у тому числі забезпечення підручниками та посібниками дітей з особливими освітніми потребами;

запровадження нового механізму доставки підручників та посібників безпосередньо до закладів загальної середньої освіти (за результатами наданого МОН України звіту щодо його ефективності);

проблемні питання, пов'язані з реалізацією окремих етапів процесу підручникотворення.

Доставка підручників та посібників до закладів загальної середньої освіти у 2023-2025 роках

У порядку здійснення контрольних функцій Комітет звернувся до Міністерства освіти і науки України (лист від 24.10.2025 № 04-24/17-2025/246396) з проханням до 28 жовтня 2025 року надати інформацію щодо здійснення всіх необхідних заходів, спрямованих на забезпечення підручниками та посібниками учнів закладів загальної середньої освіти для Нової української школи у 2023-2026 роках та щодо доставки підручників/посібників у 2023-2025 роках. Така інформація була надана МОН України із значним запізненням - 04.11.2025 (лист від 04.11.2025 № 1/23293-25).

Відповідно до наданої МОН України інформації:

У 2022 році були надруковані підручники:

за кошти донорів:

➤ для 5 класу - 989 369 прим.;

за кошти державного бюджету

➤ для учнів з ООП - 3 692 прим.;

➤ шрифтом Брайля - 22 723 прим.

Табл. 1. Стан забезпечення підручниками (друк, доставка) у 2022 році

Підручники	Надруковано у 2022 році (% від заявленої потреби)	За кошти	доставлено	
			станом на 01.09.2022 (%)	у повному обсязі
5 клас	13,2	донори	1,2	грудень 2022 року
для учнів з ООП	3,3	держбюджет	0	грудень 2022 року
шрифтом Брайля	86,8	держбюджет	0	грудень 2022 року

У зв'язку зі секвестром державного бюджету та введенням воєнного стану в Україні у 2022 році фінансування підручників за кошти державного бюджету здійснювалося частково та лише для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Друк підручників було розпочато лише у вересні та завершено у грудні.

У 2023 році були надруковані підручники:

за кошти донорів:

➤ для 5 класу - 361 357 прим.;

➤ для 6 класу - 491 911 прим.;

➤ для учнів з ООП - 49 110 прим.

за кошти державного бюджету:

➤ для 5 класу 3 331 440 прим.;

➤ для 6 класу 6 184 559 прим.

➤ шрифтом Брайля - 30 047 прим.

Табл. 2. Стан забезпечення підручниками (друк, доставка) у 2023 році

Підручники	Надруковано у 2023 році (% від заявленої потреби)	За кошти	доставлено	
			станом на 01.09.2023 (%)	у повному обсязі
5 клас	49,1	держбюджет донори	4,8	грудень 2023 року
6 клас	93	держбюджет донори	77	грудень 2023 року
для учнів з ООП	6,9	донори	0	грудень 2023 року
шрифтом Брайля	100	держбюджет	2,12	грудень 2023 року

У зв'язку з недостатнім фінансуванням на початку 2023 року у листопад-грудні було здійснено додаткове фінансування. У зв'язку з цим друк та доставка підручників для 5 класу здійснювалася у жовтні – грудні, для 6 класу - у листопад – грудні, доставку підручників було завершено у грудні 2023 року.

У 2024 році було надруковано підручники:

за кошти донорів:

- для 1 класу - 1 711 381 прим.;
- для 2 класу - 1 495 433 прим.;
- для 5 класу - 1 602 940 прим.;
- для 6 класу - 500 103 прим.;
- для 10 класу - 292 737 прим.

за кошти державного бюджету:

- для 7 класу - 7 755 718 прим.;
- для 11 класу - 633 204 прим.;
- для учнів з ООП - 535 809 прим.;
- шрифтом Брайля - 19 472 прим.

Табл. 3. Стан забезпечення підручниками (друк, доставка) у 2024 році

Підручники	Надруковано у 2024 році (% від заявленої потреби)	За кошти	доставлено	
			станом на 01.09.2024 (%)	у повному обсязі
1 клас	33,1	донори	0	грудень 2024 року
2 клас	31,7	донори	0	грудень 2024 року
5 клас	100	донори	68	жовтень 2024 року
6 клас	100	донори	86	жовтень 2024 року
7 клас	99,8	держбюджет	99,8	грудень 2024 року

10 клас	5	донори	0	грудень 2024 року
11 клас	23,6	держбюджет	0	грудень 2024 року
для учнів з ООП	81,1	держбюджет	8,2	грудень 2024 року
шрифтом Брайля	52,5	держбюджет	0	грудень 2024 року

У зв'язку з відмовою видавництва не було здійснено друк 2 назв підручників для 7 класу, 6 назв підручників для учнів з ООП та не всі заплановані назви підручників шрифтом Брайля. Для 10 класу, 1 класу, 2 класу друк та доставка підручників здійснювались за кошти донорів у жовтні-грудні, для 5 класу (1 назва) та 6 класу - у березні – жовтні 2024 року.

У 2025 році було заплановано до друку підручники:

за кошти державного бюджету:

- для 8 класу - 8 688 105 прим.;
- для учнів з ООП - 160 109 прим.;
- шрифтом Брайля - 9 169 прим.

Табл. 4. Стан забезпечення підручниками (друк, доставка) у 2025 році

Підручники	Надруковано у 2025 році (% від заявленої потреби)	За кошти	доставлено	
			станом на 01.09.2025 (%)	у повному обсязі
8 клас	99,6	держбюджет	69,0	листопад 2025 року
для учнів з ООП	51,3	держбюджет	0	триває доставка
шрифтом Брайля	30,4	держбюджет	0	триває доставка

У порядку здійснення контрольних функцій Комітет звернувся до Міністерства освіти і науки України та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (лист від 06.08.2025 № 04-24/17-2025/182300) з проханням щопонеділка надавати оперативну інформацію щодо стану друку та доставки підручників та навчальних посібників до обласних книжкових баз та/або закладів загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році (у розрізі областей).

Комітет констатує, що **цього року доставка підручників та посібників знову відбулася із значною затримкою**. Так, відповідно до аналізу доставки підручників за обома механізмами (за попереднім та новим), здійсненого Комітетом (Рішення Комітету від 17.09.2025, протокол № 186), **до закладів**

загальної середньої освіти станом на 01.09.2025 року доставлено лише 69% (6 026 374 прим.) від загального плану доставки примірників.

Комітет звертає увагу, що МОН України у своїй інформації зазначило про високий рівень доставки підручників станом на 01.09.2025 року – 81,4%, який не відповідає дійсності, оскільки враховує доставку до обласних книжкових баз за старим механізмом і не відображає необхідність доставки безпосередньо до закладів загальної середньої освіти.

Відповідно до інформації, наданої МОН України (листи МОН України від 28.10.2025 № 1/22771-25 та від 14.11.2025 №1/24291-25), а також за оперативною інформацією від видавництва, станом на 28.10.2025 до закладів освіти за новим механізмом доставлено 100 % підручників.

Разом з тим, станом на 17.11.2025 відомості про доставку *321 прим. підручників* до закладів загальної середньої освіти ще не внесені до ПАК «АІКОМ». Доставка оригінальних підручників для 8 класу завершилася у листопаді 2025 року. Відхилення в обліку доставки підручників до закладів загальної середньої освіти зафіксовані в результаті моніторингу даних у системі ПАК «АІКОМ» та пов'язані з тим, що не всі відповідальні особи у закладах освіти здійснили вчасне підтвердження отримання підручників у системі ПАК «АІКОМ» (несвоєчасне закриття накладних). Про необхідність вжиття заходів для вирішення окресленої проблеми неодноразово наголошувалося керівникам органів управління у сфері освіти обласних та Київської міської державної адміністрацій.

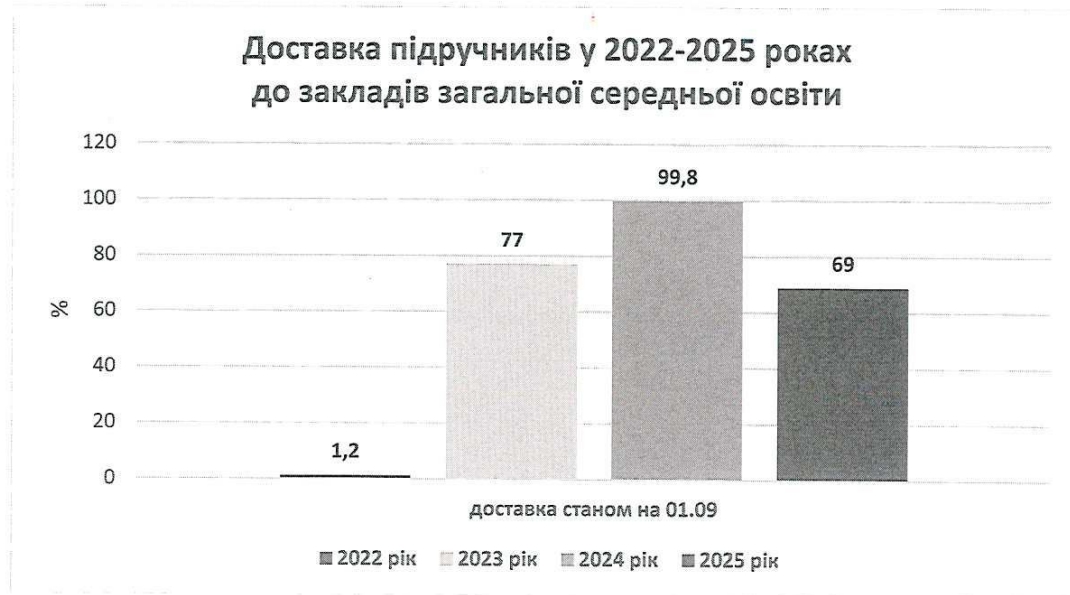
Основними причинами затримки доставки підручників до закладів загальної середньої освіти, за інформацією МОН України, є перебування частини закладів загальної середньої освіти в стані реорганізації/ліквідації, відтак наразі вирішується питання передання відповідних підручників до резервного фонду.

У грудні 2025 року прогнозовано має завершитися доставка перекладних підручників для 8 класу (останні договори на друк 5 підручників укладені 28.10.2025; відповідно - місяць на друк, місяць на доставку).

Підручники для учнів з ООП та шрифтом Брайля подані на друк у вересні-листопаді. Доставку планується завершити до грудня 2025 року.

Аналіз інформації, наданої МОН України, демонструє, що найвищий показник своєчасної (до початку навчального року) доставки підручників для класів Нової української школи (НУШ) був досягнутий у 2024 році і склав 99,8%. У 2022 році цей показник склав -1,2 %, у 2023 році – 77 %, цього року – 69% (81,4 % за інформацією МОН України).

Діаграма 1. Доставка підручників у 2022-2025 роках (станом на 1 вересня)

При цьому Комітет звертає увагу, що у порівнянні з попередніми та наступними роками, у 2024 році накази МОН України про результати конкурсного відбору були видані раніше - у січні-березні (від 21.01.2024 № 71, від 23.02.2024 № 223, від 19.03.2024 № 356), що на думку Комітету, вплинуло на високий показник своєчасної (до початку навчального року) доставки підручників у 2024 році. (Порівняння ключових етапів процесу підручникотворення у 2023-2026 роках представлена у додатку до Рішення Комітету (додається).

Забезпечення підручниками та посібниками дітей з особливими освітніми потребами у 2025 році

У 2025 році на виконання бюджетної програми «Загальнодержавні заходи у сфері освіти» в частині видання, доставки підручників і посібників для учнів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, передбачено надрукувати та доставити, зокрема:

- підручники рельєфно-крапковим шрифтом (шрифтом Брайля) для осіб з особливими освітніми потребами закладів загальної середньої освіти орієнтовним накладом 30 193 примірники;

- підручники і посібники для осіб з особливими освітніми потребами (зі зниженим зором, з інтелектуальними порушеннями, зі зниженим слухом, з порушенням мовлення) закладів загальної середньої освіти орієнтовним накладом 311 898 примірників.

Загальна потреба у підручниках для учнів з особливими освітніми потребами (далі – ООП) у 2025 році становить 117 назв.

Серед них:

56 – оригінальні посібники для учнів з ООП;

34 – підручники та посібники, адаптовані або розроблені рельєфно-крапковим шрифтом (шрифт Брайля);

27 – підручники, адаптовані збільшеним шрифтом.

На виконання Рішень Комітету від 28.05.2025 (протокол №176), від 17.09.2025 (протокол №186) МОН України проінформувало (лист МОН України від 17.11.2025 № 1/24291-25), що станом на 17.11.2025 триває виконання плану друку та постачання підручників для дітей з особливими освітніми потребами, шрифтом Брайля, збільшеним шрифтом, перекладних та мовою національних меншин до закладів загальної середньої освіти, а саме:

- для дітей з особливими освітніми потребами надруковано та передано в доставку 100% накладу підручників, що становить 153 463, а також укладено договори на друк у кількості 24 885 примірників. Доставлено до обласних книжкових баз 9 736 примірників;

- надруковано підручників рельєфно-крапковим шрифтом (шрифтом Брайля) накладом 10 897 примірників, з яких: доставлено до обласних книжкових баз – 6 549, 4 348 – у процесі доставки, крайній термін доставки – кінець грудня 2025 року. Крім того, укладено договори на друк 5 161 примірників;

- збільшеним шрифтом надруковано 11 028 примірників. Укладено договори на друк 21 650 примірників;

- перекладних підручників надруковано 38 873 примірників, а також друкується ще 6 841 примірник. Доставлено до закладів освіти 13 817 примірників;

- оригінальних мовами національних меншин надруковано 402 примірники.

Весь наклад доставлено вчасно, відповідно до договорів доставки.

У сумі надруковано 214 663 примірників, у процесі друку знаходиться ще 58 537 екземплярів. Доставлено до закладів освіти та обласних баз – 30 504 примірників, з них: для дітей з особливими освітніми потребами – 9 736 прим., рельєфно-крапковим шрифтом – 6 549 прим., перекладних підручників - 13 817 прим., оригінальних підручників мовами національних меншин – 402 прим.

Отже, щорічні вкрай низькі показники доставки підручників до закладів загальної середньої освіти, систематична несвоєчасність підготовки та друку підручників та посібників для учнів з особливими освітніми потребами свідчать про серйозні проблеми підручникотворення та необхідність зміни підходів до цього процесу, про що неодноразово наголошувалось на засіданнях Комітету, а також Комітетом надавалися конкретні рекомендації та пропозиції.

Запровадження у 2025 році нового механізму доставки підручників та посібників безпосередньо до закладів загальної середньої освіти (за результатами звіту МОН України щодо ефективності нового механізму доставки підручників та посібників)

Комітет на своїх засіданнях неодноразово порушував питання зміни механізму доставки (рішення Комітету від 05.03.2024 (протокол № 146), від

18.12.2024 (протокол № 162) та від 26.02.2025 (протокол № 168). Необхідність запровадження нових підходів до доставки підручників та посібників була пов'язана з:

процесом доставки підручників, який складався з двох етапів – держава фінансувала доставку до обласних баз і цю доставку здійснювали видавництва; від обласних баз доставка здійснювалась різними способами в межах регіону самостійно;

відсутністю уніфікованих механізмів доставки підручників від обласних баз до шкіл – в окремих областях цей етап доставки був централізованим, але переважно перекладався на громади або заклади освіти, які мали шукати можливості забрати усі підручники з обласного центру самостійно;

відсутністю інструментів відстеження перебігу процесу доставки від видавництва безпосередньо до закладу освіти. Тобто МОН України не мало верифікованої інформації щодо того, в які заклади та коли саме були доставлені підручники. Уся інформація збиралась вручну від областей, дуже залежала від людського фактору і не передбачала дизагрегацію на рівні закладу;

фіксацією непоодиноких випадків розбіжностей між датою закриття паперової накладної та фактичною доставкою підручників до обласних баз, що, у свою чергу, створювало ілюзію завершення процесу доставки, але фактично заклади освіти могли отримувати підручники до грудня включно;

розмитою відповідальністю за несвоєчасну доставку до закладів освіти.

Ураховуючи усі недоліки доставки підручників видавництвами до обласних баз, було ініційовано пілотування нової моделі доставки підручників відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 червня 2025 року № 676 «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству освіти і науки на 2025 рік, і внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 41 і від 19 лютого 2020 р. № 131» (далі – Постанова КМУ № 676).

На виконання Рішення Комітету від 17 вересня 2025 (протокол № 186) МОН України надало звіт за результатами аналізу ефективності нового механізму доставки підручників та посібників (лист МОН України від 02.11.2025 № 1/23081-25).

Пілотування нової моделі доставки підручників проходило у 2025 році на **30,3 %** накладу підручників для 8 класу, що склало 2 344 520 примірників, та передбачало, що доставка цієї частки підручників здійснюється видавництвами безпосередньо до закладів освіти без залучення обласних баз. При цьому **69,7 %** підручників доставлялись цього року за старим механізмом – тобто до обласних баз.

Для реалізації пілоту нової моделі доставки було, зокрема:

здійснено доопрацювання модуля системи ПАК «АІКОМ» для забезпечення можливості створення накладних та їх підписання видавництвами і закладами освіти;

розроблені інструктивні матеріали для *видавництв та закладів освіти* щодо роботи в системі ПАК «АІКОМ»: текстові та відеоінструкції;

проведено нараду з представниками органів управління у сфері освіти обласних (військових) державних адміністрацій, під час якої поінформовано про новий механізм замовлення підручників для обласного резервного фонду та організацію їх доставки загалом;

проведено навчання для представників видавництв щодо використання модуля доставки підручників і посібників до закладів освіти в системі ПАК «АІКОМ» та організовано чат з видавництвами для технічної підтримки в месенджері WhatsApp;

проведено вебінар для закладів загальної середньої освіти щодо нового механізму доставки. Участь у вебінарі взяли більше 9 тисяч учасників;

сформовано мережу відповідальних осіб за координацію процесу доставки підручників у межах областей та територіальних громад (відповідальні за координацію доставки);

залучено команду регіональних координаторів Офісу впровадження реформи НУШ для оперативного вирішення виникаючих проблем;

розроблений публічний дашборд для відстеження перебігу доставки з можливістю деталізації на рівні закладу, конкретних підручників та видавництв, в якому дані оновлюються щоденно і базуються на фактичному закритті електронних накладних закладами освіти у системі ПАК «АІКОМ».

За результатами пілотування МОН України провело аналіз ефективності зазначеного механізму за наступними параметрами:

швидкість / своєчасність;

прозорість / відкритість / контрольованість;

фінансова ефективність.

Параметр «Швидкість / своєчасність»

З 12 видавців (таблиця 5), які цього року пілотували нову модель доставки підручників, станом на 01.09.2025 - 8 видавців мали показник доставки *більше 70 %* підручників до закладів освіти. По 7 видавництвам заклади освіти підтвердили отримання усіх підручників до 12 вересня 2025 року. Це склало майже 50 % від загального накладу, який мав бути доставлений цим механізмом.

Чотирма видавництвами, які станом на 01.09.2025 мали від 8 до 30 % доставлених підручників за новим механізмом, *було прийнято неправильне управлінське рішення* – об'єднати зусилля і робити спільну доставку підручників, скориставшись для фасування потужностями виробництва, де було здійснено друк підручників.

Табл. 5. Аналіз реалізації доставки за новим механізмом у розрізі видавництва

Видавництво	Всього наклад до доставки новим механізмом	Кількість доставлених підручників на 01.09 (включно)	Розпочато закриття накладних школами (перше підписання)	Завершено закриття накладних школами (або останнє підписання на 20.10.2025)	Тривалість доставки, дні	Доставка на 1.09	Чи закрита доставка на 20.10	Доставлено (%) на 20.10.2025
ТОВ "Генеза"	223567	16596	14.08.2025	20.10.2025	67	7%	ні	96%
ТОВ "Видавництво "Ранок"	751837	703119	17.08.2025	12.09.2025	26	94%		100%
Товариство з обмеженою відповідальністю "Видавництво Астон"	92586	27498	12.08.2025	20.10.2025	69	30%	ні	99%
МПП "Букрек"	67559	73746	22.07.2025	02.09.2025	42	109% ¹		100%
"Видавництво Абетка"	136743	149354	04.08.2025	03.09.2025	30	109%		100%
ДП "Всеукраїнське спеціалізоване видавництво "Світ"	12808	13147	23.07.2025	11.08.2025	19	103%		100%
ТОВ "Видавництво "Навчальна книга - Богдан"	150175	163666	28.07.2025	02.09.2025	36	109%		100%
ТОВ "Український освітній видавничий центр "Оріон"	485134	46870	11.08.2025	20.10.2025	70	10%	ні	96%
ТОВ "Учбово-видавничий центр "Школяр"	11778	11123	14.08.2025	20.10.2025	67	94%		100%
ТОВ ТО "Гімназія"	144989	24182	07.08.2025	20.10.2025	74	17%	ні	96%
ТОВ "Видавництво "АЛІАТОН"	229517	162769	11.08.2025	20.10.2025	70	71%	ні	97%
ТОВ "Методика Паблішинг"	17544	15955	22.08.2025	11.09.2025	20	91%		100%

¹ з урахуванням доставки до резервного фонду. 100% - доставка до закладу освіти, +3% та 9% - частка резервного фонду.

Висновок: пропілотована модель демонструє вищу швидкість доставки (14 – 21 день) незалежно від накладів видавництва, але потребує корегування підходу видавництва до організації підготовчого етапу.

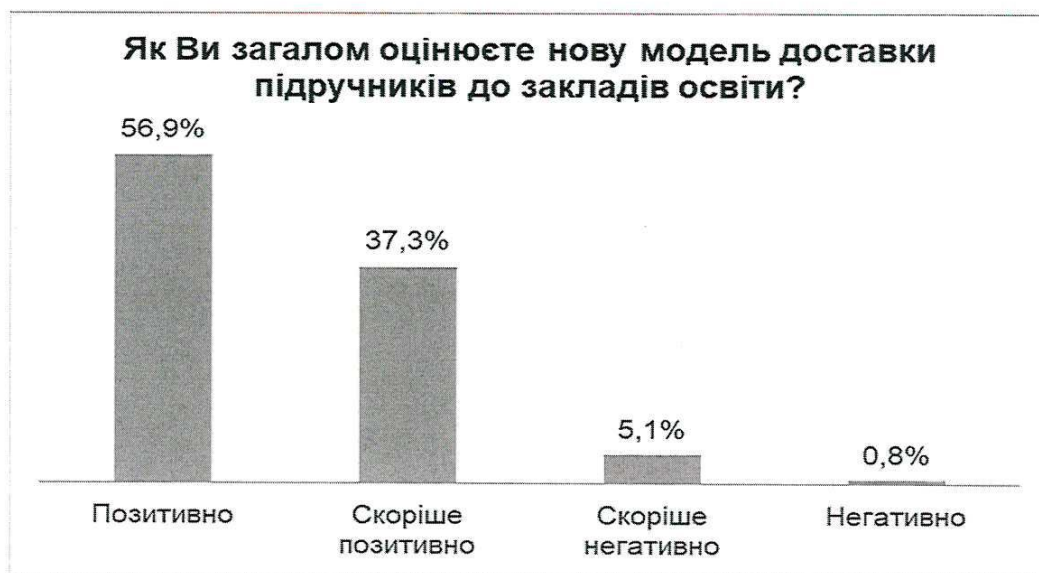
Параметр «Прозорість / відкритість / контрольованість»

Для забезпечення прозорості та відкритості механізму доставки було розроблено та введено у публічне використання Дашборду. Щоденне оновлення даних дозволяє будь-якій зацікавленій стороні протягом періоду доставки підручників отримати інформацію про здійснені доставки; про те, які видавництва завершили доставку, які в процесі; які підручники ще не доставлені і в які саме заклади.

Окрім цього, у період з 20 по 24 жовтня 2025 року МОН України ініціювало опитування закладів освіти, які цього року отримували частину підручників за новою моделлю. Опитування реалізовано через систему ПАК «АІКОМ». Взяли участь 8 683 заклади освіти з 24 областей та міста Києва, що становить 81 % від загальної кількості закладів (10 711), які були залучені у пілотування.

Отримані результати засвідчують однозначну позитивну оцінку нової моделі – 94,2 % обрали варіанти відповідей «позитивно» або «скоріше позитивно» (діаграма 2). Така високо-позитивна оцінка властива усім областям (діаграма 3) та не залежить від типу місцевості (діаграма 4).

Діаграма 2. Оцінка нової моделі доставки підручників

Діаграма 3. Оцінка нової моделі доставки підручників у розрізі областей України та м. Київ

	Позитивно	Скоріше позитивно	Скоріше негативно	Негативно
Вінницька	60%	35%	3%	1,3%
Волинська	67%	28%	4%	0,2%
Дніпропетровська	64%	33%	3%	0,0%
Донецька	44%	50%	5%	0,9%
Житомирська	49%	43%	6%	1,7%
Закарпатська	61%	32%	5%	1,3%
Запорізька	60%	36%	3%	0,0%
Івано-Франківська	58%	37%	5%	0,3%
місто Київ	53%	41%	5%	1,0%
Київська	53%	41%	5%	0,9%
Кіровоградська	60%	37%	3%	0,0%
Львівська	65%	31%	3%	0,6%
Миколаївська	59%	38%	3%	0,3%
Одеська	55%	36%	7%	1,5%
Полтавська	45%	43%	9%	2,3%
Рівненська	55%	40%	5%	0,3%
Сумська	51%	42%	7%	0,0%
Тернопільська	60%	33%	5%	0,9%
Харківська	59%	39%	2%	0,4%
Херсонська	59%	40%	1%	0,0%
Хмельницька	58%	37%	4%	0,3%
Черкаська	46%	40%	13%	1,4%
Чернівецька	67%	32%	1%	0,0%
Чернігівська	48%	45%	7%	0,3%

Діаграма 4. Оцінка нової моделі доставки підручників у розрізі типу місцевості

До числа 5 основних переваг нового механізму доставки входить **«прозорість механізму»**. Такий варіант відповіді обрали 91 % опитаних закладів. Крім цього, зручність, швидкість та спрощення логістики констатують більше 74 % учасників пілоту. Важливо також акцентувати увагу на тому, що майже 2/3 закладів отримали більшість підручників до початку навчального року (діаграма 5). З огляду на переваги та недоліки цьогорічної моделі доставки підручників, в наступному році 90% закладів освіти надають перевагу новій моделі доставки.

Діаграма 5. Переваги нової моделі доставки підручників

Висновок: пропілотована модель доставки підручників високо оцінюється основними бенефіціарами (зкладами освіти) як прозора, зручна, проста та швидка. Ці ж її беззаперечні переваги озвучуються і усіма видавцями. Запущений

в публічну експлуатацію дашборд є наочним свідченням такої прозорості та відкритості.

Параметр «Фінансова ефективність»

Вартість доставки підручників за старим механізмом

Вартість доставки підручників за старим механізмом, який діяв у 2023-2024 роках та частково у 2025 році, формується з двох етапів доставки та передбачає різні джерела фінансування.

Перший етап доставки охоплює транспортування підручників від видавництв, що здійснюють їх друк, до обласних баз. Вартість цього етапу не може перевищувати 5% від вартості підручника. За результатами виконаних поставок у 2024-2025 роках фактична вартість доставки становила близько 4,5 % від вартості підручника. Фінансування здійснювалося за рахунок коштів державного бюджету.

Другий етап доставки передбачає транспортування підручників від обласних баз до закладів освіти або територіальних громад. Фінансування цього етапу здійснюється коштами місцевих бюджетів, а виконавці послуг визначаються через електронну систему закупівель Prozorro. За результатами аналізу укладених і виконаних договорів, опублікованих у системі Prozorro, встановлено, що вартість другого етапу доставки становила від 8% (до територіальної громади) до 10% (безпосередньо до закладу освіти) від вартості підручника.

Узагальнено сукупна вартість доставки підручників до закладів освіти за цих механізмом становить близько **14,5 %** від їх вартості.

Вартість доставки підручників за новим механізмом

Аналіз проведено з урахуванням фактичних понесених витрат на доставку підручників за новим механізмом, запровадженим у 2025 році. Для оцінки вартості доставки використано два типові варіанти: перший - доставка невеликої кількості підручників до закладу освіти (від кількох до кількох десятків примірників); другий – доставка значного обсягу, що становить кількасот примірників до одного закладу освіти.

Табл. 6. Варіант 1. Розрахунок вартості доставки 15 підручників до закладів освіти (в розрізі складових етапів робіт і послуг)

	Роботи та послуги	Вартість
1.	Приймання	$15 * 0,11 = 1,65$ грн
2.	Розміщення на сортувальному центрі	$15 * 0,12 = 1,80$ грн
3.	Сортування	$15 * 3,70 = 55,50$ грн
4.	Контроль	$1 \text{ коробка} * 15,00 = 15,00$ грн
5.	Пакування	$15 * 1,01 = 15,15$ грн
6.	Доставка адресна	$1 \text{ коробка} * 125,00 = 125,00$ грн

7.	Страховання	1% від вартості підручників = 19,35 грн
Разом: 233,45 грн		

233,45 грн/15 прим. = 15,56 грн – вартість доставки 1 примірника

$(15,56 \text{ грн} \times 100\%) / 129 \text{ грн} = 12,06\%$

129 грн – середня вартість підручника

Вартість доставки одного підручника складає близько 12,06 % від середньої вартості підручника.

Табл. 7. Варіант 2. Розрахунок вартості доставки 200 і більше примірників підручників до закладів освіти (в розрізі складових етапів робіт і послуг)

	Роботи та послуги	Вартість
1	Приймання	$200 \times 0,11 = 22,00 \text{ грн}$
2	Розміщення на сортувальному центрі	$200 \times 0,07 = 14,00 \text{ грн}$
3	Сортування	$200 \times 3,37 = 674,00 \text{ грн}$
4	Контроль	$5 \text{ коробок} \times 15,00 = 75,00 \text{ грн}$
5	Пакування	$200 \times 1,01 = 202,00 \text{ грн}$
6	Доставка адресна	$5 \text{ коробок} \times 225,00 = 1125,00 \text{ грн}$
7	Страховання	1% від вартості підручників = 258,00 грн
Разом: 2370,00 грн		

2370 грн/200 прим. = 11,85 грн – вартість доставки 1 примірника

$(11,85 \text{ грн} \times 100\%) / 129 \text{ грн} = 9,18\%$

129 грн – середня вартість підручника

Вартість доставки одного підручника складає близько 9,18 % від середньої вартості підручника.

Табл. 8. Порівняння двох моделей доставки підручників

Параметр	Стара модель (до обласних баз)	Нова модель (до закладів освіти)
Строк доставки	Відсутні інструменти для реального відстеження	14 – 21 день
Кількість ланок в ланцюжку доставки	2 або 3	1
Можливість відстеження доставки за видавництвами, окремими підручниками, на рівні окремих закладів	відсутня	наявна

Доступність інформації про доставку для будь-якої зацікавленої сторони	відсутня	наявна
Наявність інструментів відстеження фактичного отримання закладом підручників	відсутня	наявна
Відповідальність	розмита між видавцем, обласною базою, громадою та/або закладом освіти	визначена за видавцем
Фінансові витрати	12,5 % - 14,5 %	7,5 %
Інше	необхідність утримання приміщень для зберігання доставлених підручників на рівні області	відсутня потреба у додаткових витратах на приміщення

Виявлені недоліки та підхід до їх усунення

Пілотування на 30 % накладу за участі більше 10 тисяч закладів освіти та 12 видавництв дозволило всебічно протестувати модель, зібрати різноплановий зворотній зв'язок та виявити недоліки, які могли би бути не поміченими за умов обмеженого пілоту, а також напрацювати пропозиції щодо їх вирішення.

Табл. 9. Виявлені недоліки та пропозиції щодо їх вирішення

Недолік	Пропозиція вирішення
доставка підручників під час відпусток, у неробочий час, у вихідні	- скасування норми доставки протягом 30 днів з моменту здачі надрукованих підручників; - дозвіл на доставку в різні місяці по мірі друку партій підручників, але не пізніше 01.09.
несвоєчасність доставки частини підручників	- посилення штрафних санкцій видавців у разі недоставки підручників до 01.09; - повернення норми заборони брати участь у конкурсі підручників на наступний рік у разі незакриття доставки до 30.09.
збільшення навантаження на заклад освіти (приймання, підписання, координація з кур'єрами)	відпрацювання моделі з відповідальним за доставку на рівні закладу освіти у травні:
труднощі з оформленням документів про доставку (труднощі з підписанням накладних, особливо через КЕП; необхідність накладних з печатками для бухгалтерії; невідповідність дат на накладних реальним термінам доставки)	- оновлення даних про відповідальну особу в системі АІКОМ; - формування єдиної бази даних для координаторів зі сторони видавництв; - проведення тренінгів з особливостей роботи у модулі системи АІКОМ та накладання цифрових підписів; - перевірка цифрових підписів усіма відповідальними / оформлення нових за потреби; - визначення пріоритетних періодів для отримання доставлених підручників у системі АІКОМ
неякісна база контактів відповідальних на рівні закладу освіти – відповідальні на рівні закладів освіти не знають про те, що вони визначені відповідальними, неправильні контакти	

помилки в адресах доставки	доопрацювання системи АІКОМ:
відсутнє завчасне інформування про доставку підручників - немає повідомлення або трекера, важко зрозуміти, коли чекати підручники; в системі АІКОМ потрібно визначити час доставки підручників	- інтеграція систем обліку видавництва в систему АІКОМ;
неінтегрованість до системи АІКОМ систем обліку видавців	- можливість обрання адреси доставки з випадального списку (без ручного введення);
	- запровадження перевірки номера відповідального за доставку на рівні закладу через смс код підтвердження;

Пілотування нового механізму доставки підручників із застосуванням ПАК «АІКОМ» підтвердило його ефективність та готовність до масштабування на всю систему загальної середньої освіти. Метою зміни моделі було усунення надмірно складної та непрозорої дворівневої системи доставки, що затягувала терміни постачання, збільшувала витрати та розмивала відповідальність між учасниками процесу. Пілотування довело, що новий механізм доставки підручників є більш швидким, контрольованим, економічно виправданим і прозорим, відповідає принципам ефективного державного управління та сприяє підвищенню довіри суспільства до державної політики у сфері освіти.

Аналіз стану та проблем процесу підручникотворення

Комітет зазначає, що системні проблеми забезпечення шкільними підручниками, у тому числі їх невчасна доставка до закладів освіти, є результатом неефективного процесу підручникотворення, що потребує оновлення та вдосконалення окремих його складових, які стосуються апробації, конкурсного відбору, експертизи підручників, а також необхідності перегляду часових рамок усього процесу підручникотворення, змін до відповідних нормативно-правових рамок.

Так, в попередніх рішеннях Комітету, присвячених розгляду контрольних питань щодо забезпечення підручниками заклади загальної середньої освіти, було наголошено на:

неповноцінному циклі процесу апробації підручника, оскільки заклади освіти формують свої висновки за підсумками лише піврічної апробації підручника в освітньому процесі. Відтак, є ризик потрапляння до друку неапробованих повноцінно матеріалів;

складному та затягнутому у часі процесі проведення експертизи підручників (наразі експертиза проводиться до початку апробації та після за результатами апробації);

затягнутому у часі конкурсному відборі підручників;

однорічному циклі підручникотворення, що призводить до неможливості завчасно здійснити всі необхідні процедури для своєчасного забезпечення підручниками та посібниками заклади освіти. Особливо це стосується підручників для учнів з особливими освітніми потребами та шрифтом Брайля;

необхідності внесення відповідних змін до нормативно-правових документів.

За ініціативою Комітету МОН України представило модель дворічного циклу підручника, у межах якого здійснюватиметься експертиза й апробація навчальної літератури, проводитиметься конкурсний відбір підручників, забезпечуватиметься адаптація підручників для задоволення потреб різних категорій учнівства (представників національних меншин, учнів з особливими освітніми потребами), здійснюватиметься друк та доставка до закладів загальної середньої освіти (лист від 11.12.2024 № 1/23206-24). Така модель передбачає:

перенесення на один рік раніше від року забезпечення підручниками та посібниками закладів освіти процес апробації підручників/посібників для забезпечення повної апробації підручників/посібників у межах освітнього процесу;

оптимізацію процесу проведення експертизи шляхом скасування експертизи підручників/посібників перед апробацією або поєднання експертизи та апробації;

передбачення не менше трьох тижнів на ознайомлення та вибір підручника/посібника педагогами та затвердження їхнього вибору педагогічною радою (станом на сьогодні – 10 робочих днів на ознайомлення та 5 – на вибір підручника);

завершення конкурсного відбору підручників/посібників не пізніше першого лютого року, у якому передбачено використання підручників/посібників в освітньому процесі.

Табл. 10. Опис моделі дворічного циклу підручника

Основні етапи підготовки підручників	Чинні строки здійснення	Пропозиції до нових строків здійснення	Відповідальна установа
Оприлюднення МОН переліку підручників та посібників, в яких є потреба	Щороку до 15 травня за рік до використання в освітньому процесі	Щороку до 15 травня за два роки до використання в освітньому процесі	МОН
Експертиза	2 місяці	2 місяці	УІРО
Апробація	5 місяців	9 місяців	УІРО
Конкурсний відбір	2 місяці	3 місяці	УІРО
Адаптація та друк	8 місяців	6 місяців	ІМЗО, видавництва
Доставка, у тому числі перекладні та для осіб з ОПП		2 місяців	ІМЗО, Установа, яка здійснює логістику

МОН України повідомило, що запровадження нових підходів у забезпеченні підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти та

педагогічних працівників заплановано у 2027 - 2030 рр. Зокрема, модель дворічного циклу підготовки підручника має бути запроваджена у 2028 році для нового покоління підручників для 1 і 5 класів та передбачатиме:

2025-2026 – розроблення підручників авторськими колективами;

2026-2027 – здійснення апробації та експертизи підручників;

2027-2028 – доопрацювання і друк підручників.

Крім цього, упродовж 2025-2027 рр. МОН України заплановано було вжити наступні заходи:

- у 2025 році - оголошення потреби у підручниках на 2026 рік (9 клас) і 2027 рік (10 клас);

- апробацію підручників для 9 класу – вересень/грудень 2025 р., друк – 2026 рік;

- апробацію матеріалів для 10 класу – вересень 2025 р./червень 2026 р., друк – 2027 рік.

Крім того, МОН України надало Дорожню карту заходів щодо підготовки підручників за новим (дворічним) циклом підручникотворення (лист від 16.09.2025 № 1/19293-25).

Табл. 11. Процеси реалізації дворічного циклу підготовки підручників, що реалізовуватиметься протягом 2026-2028 років

<i>Процес запровадження дворічного циклу підготовки підручників</i>	<i>Терміни реалізації процесу запровадження дворічного циклу підготовки підручників</i>
Оголошення потреби в підручниках, які будуть використовуватися в освітньому процесі з вересня 2028 року	Не пізніше березня 2026 року
Здійснення експертизи підручників для отримання грифа “Допущено до використання в освітньому процесі під час апробації”	01 липня – 20 серпня 2026 року
Проведення апробації підручників	01 вересня – 30 червня 2027 року
Доопрацювання авторськими колектами підручниками за результатами апробації	Липень 2027 року
Здійснення експертизи підручників для отримання грифа “Рекомендовано Міністерством освіти і науки України”	Серпень – вересень 2027 року
Проведення конкурсного відбору підручників	Жовтень – грудень 2027 року
Друк та доставка підручників	Січень – червень 2028 року

Постановою Кабінету Міністрів України № 851 від 25.07.2024 затверджено Державний стандарт профільної середньої освіти, який набуває чинності з 1 вересня 2027 року і застосовуватиметься для учнів, які навчатимуться за

програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти, тобто для учнів 10–12-х класів. Крім того, відповідно до наказу МОН України від 10.10.2024 № 1451 «Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї)» з 2025 - 2026 навчального року має розпочатися пілотування в 10 класах, а з 2027 - 2028 навчального року - масове впровадження реформи в профільній освіті. Вищезазначеним наказом затверджено також 30 закладів освіти, які з початку 2025-2026 навчального року взяли участь у I етапі пілотування реформи старшої профільної школи. Наразі МОН України оголосило про добір закладів освіти для участі в II етапі пілотуванні реформи старшої школи з 1 вересня 2026 року. У II етапі пілотні заклади освіти апробуватимуть оновлений зміст і структуру навчання в 10 – 12 класах. Тобто з наступного навчального року такі заклади апробуватимуть також і матеріали оновленого змісту, у тому числі й підручники/посібники для 10 – 12 класів. **Проте, станом на листопад 2025 року МОН України ще досі не запустило процес підготовки таких підручників, зокрема не оголошено про їх потребу.**

Комітет звертає увагу, що у своєму Рішенні від 18.12.2024 (протокол № 162) МОН України було рекомендовано прийняти відповідні управлінські рішення та розглянути можливість *розпочати процес підручникотворення для 9 класу учнів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти раніше, зокрема за півроку до початку нового 2025/2026 навчального року.*

Листом від 21.01.2025 № 1/1208-25 МОН України поінформувало, що планує вжити заходи, які дозволять розпочати раніше процес підручникотворення для 9 класу та значно підвищать його якість, а саме: у березні 2025 року оголосити потребу у підручниках для 9 класу та провести навчання для авторських колективів та експертів.

Водночас відповідно до інформації про забезпечення підручниками та посібниками учнів закладів загальної середньої освіти для Нової української школи у 2023-2025 роках, наданої МОН України (лист від 04.11.2025 № 1/23293-25), *перелік назв підручників та посібників, в яких у 2026 році є потреба, було оголошено 15.05.2025.*

Відповідно до наказів МОН України від 29.09.2025 № 1295 (9 клас), № 1296 (4 клас) та від 30.09.2025 № 1300 (з окремих предметів для 6,7,8 класів), *Конкурс проводитиметься з 09 лютого до 10 квітня 2026 року.*

Отже, МОН України фактично нівелювало рекомендації та застереження Комітету щодо можливого повторення ситуації з затримкою доставки підручників до закладів загальної середньої освіти у наступному році та не вжило відповідних заходів щодо недопущення зриву цього процесу у майбутньому.

Враховуючи вищезазначене, а також заслухавши інформацію заступника Міністра освіти і науки України Н. Кузьмичової, заступника Голови Комітету С. Колебошина, директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Є. Баженкова, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **в и р і ш и в:**

1. Інформацію Міністерства освіти і науки України щодо доставки підручників/посібників у 2023-2025 роках, запровадження нового механізму доставки підручників та посібників безпосередньо до закладів загальної середньої освіти, проблемних питань переходу на нову дворічну модель підручникотворення взяти до відома.

2. Констатувати, що:

2.1. Запроваджений новий механізм виявив переваги, у тому числі щодо ефективності логістики доставки підручників та підтвердив можливість здійснювати оперативний контроль за їх доставкою. Проте, такий механізм потребує вжиття відповідних заходів та прийняття управлінських рішень щодо його удосконалення та посилення відповідальності за несвоєчасність доставки підручників.

2.2. Відсутність прийняття з боку МОН України дієвих управлінських рішень щодо оновлення підходів до процесу підручникотворення, а також ігнорування рекомендацій Комітету з цього приводу призводять до системних проблем забезпечення підручниками та навчальними посібниками до нового навчального року.

2.3. Комітет вбачає наступні ризики із затягуванням запровадження моделі дворічного циклу підготовки підручників:

готовність освітньої системи до впровадження Державного стандарту профільної середньої освіти з 2027 року;

відтермінування запровадження цієї моделі може вплинути на якість та зміст таких підручників, оскільки всі етапи реалізовуватимуться у скорочені строки, що створить надмірне навантаження на авторів, експертів, видавців;

враховуючи негативний досвід із забезпечення підручниками та посібниками, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами, у 2025 та у попередніх роках, у наступному навчальному році висока ймовірність зриву вчасної доставки підручників та посібників до закладів загальної середньої освіти до початку нового 2026/2027 навчального року;

пілотування стандарту може бути проведено формально без необхідного методичного забезпечення;

втрата довіри до процесу пілотування реформи. Учасники освітнього процесу можуть втратити мотивацію до участі у пілотуванні, та сприйняти відсутність необхідного методичного забезпечення як ознаку неготовності системи до реформи.

3. Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій:

3.1. Направити зазначене Рішення Комітету до Прем'єр-міністра України для вжиття необхідних заходів реагування у зв'язку необхідністю змінити підходи до процесу підручникотворення для ефективної та своєчасної доставки

підручників/посібників у 2025-2026 навчальному році та наступних навчальних роках, а також підготовки до старту реформи старшої профільної школи.

4. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

4.1. Продовжити роботу щодо забезпечення у 2025/2026 навчальному році підручниками/посібниками дітей з особливими освітніми потребами та шрифтом Брайля. *Щомісячно до 1 числа* інформувати Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій про стан виконання цього підпункту.

4.2. До 15.12.2025 року:

4.2.1. проінформувати Комітет про заходи, які вживаються МОН України щодо забезпечення у 2026/2027 навчальному році підручниками/посібниками дітей з особливими освітніми потребами та шрифтом Брайля;

4.2.2. надати до Комітету дорожню карту здійснення усіх необхідних заходів спрямованих на підготовку та забезпечення підручниками/посібниками 10-12 класи закладів загальної середньої освіти Нової української школи, у зв'язку із впровадженням з 1 вересня 2027 року Державного стандарту профільної середньої освіти (із зазначенням запланованих дат початку та завершення усіх етапів процесу підручникотворення).

4.3. У *двомісячний термін* підготувати та подати до Кабінету Міністрів України пакет змін до нормативно-правових актів, необхідних для переходу на модель дворічного циклу підручникотворення. За результатами поінформувати Комітет.

4.4. Проаналізувати особливості використання інтерактивних електронних додатків до підручників 8 класу в освітньому процесі учнями та вчителями та за результатами аналізу надати Комітету рекомендації щодо вдосконалення цього інструменту *в термін до 26.12.2025 року*.

5. Контроль за виконанням Рішення покласти на Заступника Голови Комітету Колебошина С.В.

Голова Комітету

Сергій БАБАК